

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษามาตรา 22 ได้กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักเสมอว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการ ศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และ มาตรา 24 ได้กล่าวถึงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการ ปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน ทำให้เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง และจัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานความรู้ต่างๆ ได้อย่างสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการ เรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้ในการ วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งผู้สอนผู้เรียนอาจเรียนไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอนและวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ทุกเวลาทุกสถานที่และมีการประสานความ ร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542:12-14) ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของการศึกษา ไทย คือ ขาดกระบวนการเรียนรู้ที่ดี สภาพการเรียนการสอนโดยทั่วไปตั้งแต่ประถมศึกษาไปจนถึง มหาวิทยาลัย คือ การศึกษายึดเอาวิชาเป็นตัวตั้งให้ครูถ่ายทอดเนื้อหา นักเรียนท่องจำ การเรียนที่เน้น การถ่ายทอดและการท่องจำเนื้อหาวิชาดังกล่าว ก่อให้เกิดผลเสียหลายประการ เช่น ผู้เรียนคิดไม่เป็น ทำไม่เป็น และสัมพันธ์กับคนอื่นและสิ่งแวดล้อมไม่เป็น ทำให้เรียนรู้ไม่เป็น ไม่เป็นบุคคลเรียนรู้ที่ สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) (2552: 18) ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ที่ต้องการให้ครูเป็นผู้ เอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มีระบบ กระบวนการผลิตและ พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพ ขั้นสูง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรการในการพัฒนาคณาจารย์ ผู้บริหารและบุคลากรทางด้าน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอน วิจัย และพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีได้ ประกอบกับผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของ ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้น เรียน ในจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงคราม (ถาวร เสงี่ยมดี และคณะ. 2553) พบว่า รูปแบบและการ บริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนระหว่างสมาชิกเครือข่ายควรประกอบด้วย

แม่ข่ายหลัก แม่ข่ายรอง และลูกข่าย และการร่วมกันพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ภายใต้แนวคิดกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียน โดยรูปแบบของกิจกรรมมีดังต่อไปนี้ 1) การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง การวิจัยในชั้นเรียน ผู้เข้าร่วมได้แก่ แกนนำ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นสมาชิกเครือข่าย 2) การนิเทศติดตามโดยทีม “หมอประจำโรงเรียน” ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่ราชบุรี และสมุทรสงคราม รูปแบบของการปฏิบัติงานเป็นการปฏิบัติงานภาคสนามในพื้นที่วิจัยคือ โรงเรียนที่เข้าร่วมในฐานะลูกข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยแก้ปัญหา ให้ข้อเสนอแนะและเสริมพลังเพื่อให้ครูที่เป็นลูกข่ายได้พัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยจนสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นแหล่งความรู้ด้านงานวิจัยภายในโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่และโรงเรียนใกล้เคียงต่อไป 3) การจัดหาและสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งความรู้ ทั้งที่เป็นบุคคล เอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่นำเสนอในรูปแบบของ Social Network ซึ่งเป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างความสัมพันธ์และขับเคลื่อนเครือข่ายซึ่งอยู่ห่างไกลและมีอุปสรรคในด้านเวลา โดยมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข่าวสารให้แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัยในชั้นเรียน ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร เป็นการเพิ่มเติมความรู้จากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการและการนิเทศของหมอโรงเรียน

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาวิชาชีพครูเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นเนื่องจากครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน ดังนั้นคงปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้เรียนจะมีคุณภาพมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพการสอนของครูผู้สอนด้วย ซึ่งการวิจัยในชั้นเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูและจากผลการใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียน ในจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงครามดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมืออีกครั้งเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมต่อการพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง ผลการใช้รูปแบบนวัตกรรมเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนของหมู่บ้านจอมบึง (MCAR Network Model) ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งรูปแบบดังกล่าวจะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและครู ให้มีสมรรถภาพในการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งครูจะสามารถนำความรู้ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญ และมีทัศนคติที่ดีต่อการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนของหมู่บ้านจอมบึง (MCAR Network Model) ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบนวัตกรรมเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนของหมู่บ้านจอมบึง (MCAR Network Model)
2. เพื่อใช้รูปแบบนวัตกรรมเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนของหมู่บ้านจอมบึง (MCAR Network Model)
3. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการวิจัยในชั้นเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การใช้รูปแบบเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนของหมู่บ้านจอมบึง (MCAR Network Model) กลุ่มตัวอย่างได้แก่โรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งข้อมูลไปเชิญเข้าร่วมทุกโรงเรียนในเขตพื้นที่การประถมศึกษาราชบุรี และสมุทรสงคราม

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนภายหลังจากที่มีโรงเรียนสมัครเข้าร่วมโครงการจำนวนน้อยมาก ทำให้ไม่สามารถจัดเป็นการทดลองการใช้รูปแบบเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนของหมู่บ้านจอมบึง (MCAR Network Model) จึงมีความต้องการทราบคำตอบที่แน่ชัด และมีผลการวิจัยที่ยืนยันได้ในเชิงประจักษ์ จึงได้ออกแบบการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา พร้อมทั้งสาเหตุการวิจัยในชั้นเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 และ 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสมุทรสงคราม ดังรายละเอียดในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ได้แก่

การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรได้แก่ครูจำนวน 3,270 คน และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 407 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามในปีการศึกษา 2558 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) โดยวิธีการสุ่มจากการใช้แบบสอบถามผ่านระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (E-office) ของหน่วยงานในสังกัด โดยให้ตอบข้อมูลกลับมาทางระบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail address) ได้จำนวน 290 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรได้

การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและครู จำนวน กลุ่มละ 8 คน รวม 16 คน ได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกครูและผู้บริหารที่มีความแตกต่างกันในประสบการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากครูและผู้บริหารทั้งเก่าและใหม่ จากโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามในปีการศึกษา 2558 เพื่อดำเนินการสนทนากลุ่ม

2. ขอบเขตตัวแปร ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาตัวแปรดังนี้

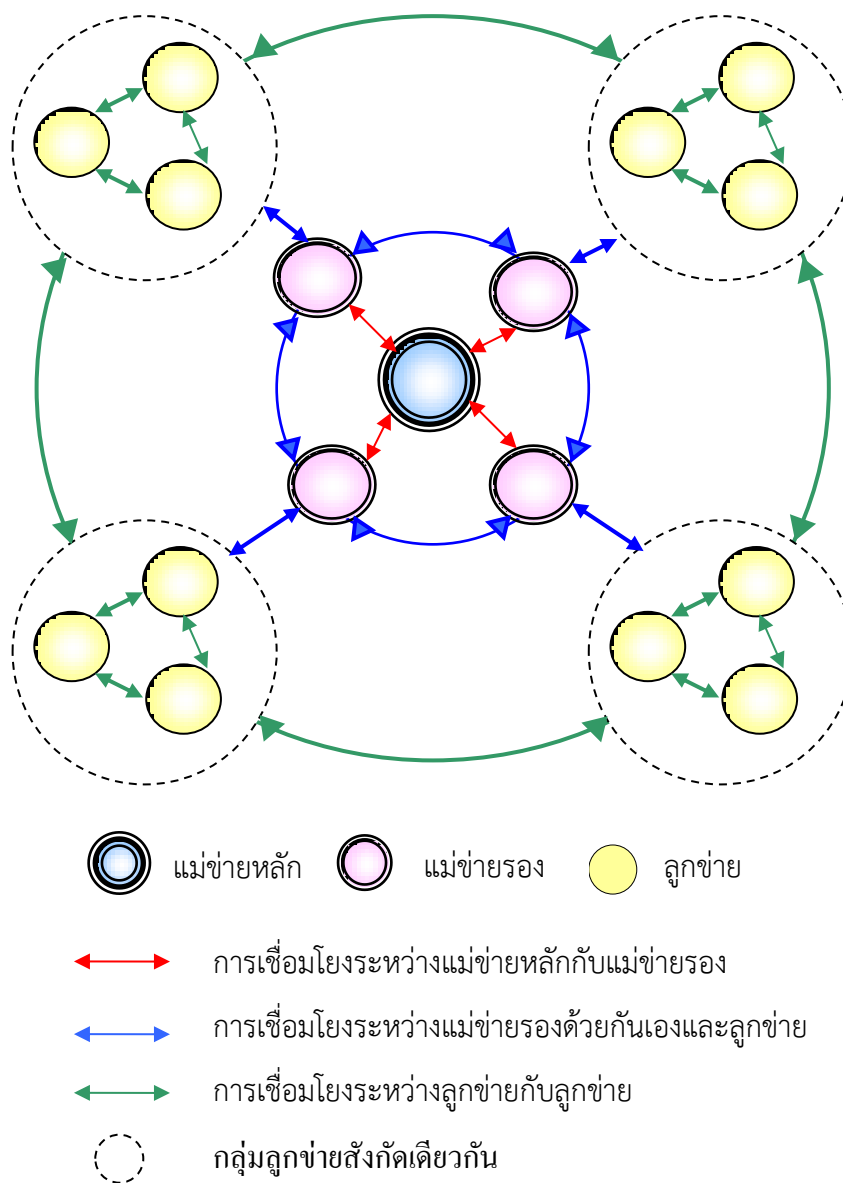
-รูปแบบนวัตกรรมเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนของหมู่บ้านจอมบึง (MCAR Network Model) เป็นไปตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาไว้

-สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการวิจัยในชั้นเรียน มีกรอบการศึกษา 3 ด้าน

- 1) ด้านนโยบายเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนในปัจจุบัน
- 2) ด้านแหล่งศึกษาค้นคว้า วัสดุ อุปกรณ์ และการอำนวยความสะดวกสำหรับการทำวิจัยชั้นเรียน ในปัจจุบัน
- 3) ด้านเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียน

ทฤษฎี สมมติฐาน และหรือสรุปกระบวนการของการวิจัย

แนวคิดที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้คือ แนวคิดในการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาตามแนวคิดของเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ(2545) ที่ทำวิจัยเรื่องรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งผู้วิจัยเป็นนักวิจัย ผู้ช่วยประจำโครงการ และแนวคิดของสมจิต สวธน์ไพบูลย์ (2551) ที่ได้ทำการวิจัยการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบเครือข่ายสถานศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม (ถาวร เสงี่ยมยอด และคณะ. 2552) ที่พบว่าครูมีความต้องการในการพัฒนาตนเองด้านการวิจัยในชั้นเรียนและต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เป็นที่พึ่งพิงทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวข้างต้น มาประยุกต์ใช้โดยทำเป็นโมเดลในการพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการพัฒนาครูในประเด็นการวิจัยในชั้นเรียน ต่อมาได้ศึกษาวิจัยและพัฒนาโมเดลเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนชื่อ Muban Chom Bueng Classroom Action Research (MCAR Network Model) (ถาวร เสงี่ยมยอดและคณะ. 2553) หลังจากนั้นได้นำโมเดลดังกล่าวไปวิจัยและทดลองใช้กับครูในโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม จำนวน 8 โรงเรียน โดยได้มีการปรับปรุงรูปแบบเพิ่มเติมบางส่วน (ถาวร เสงี่ยมยอด และคณะ.2553) ดังนี้

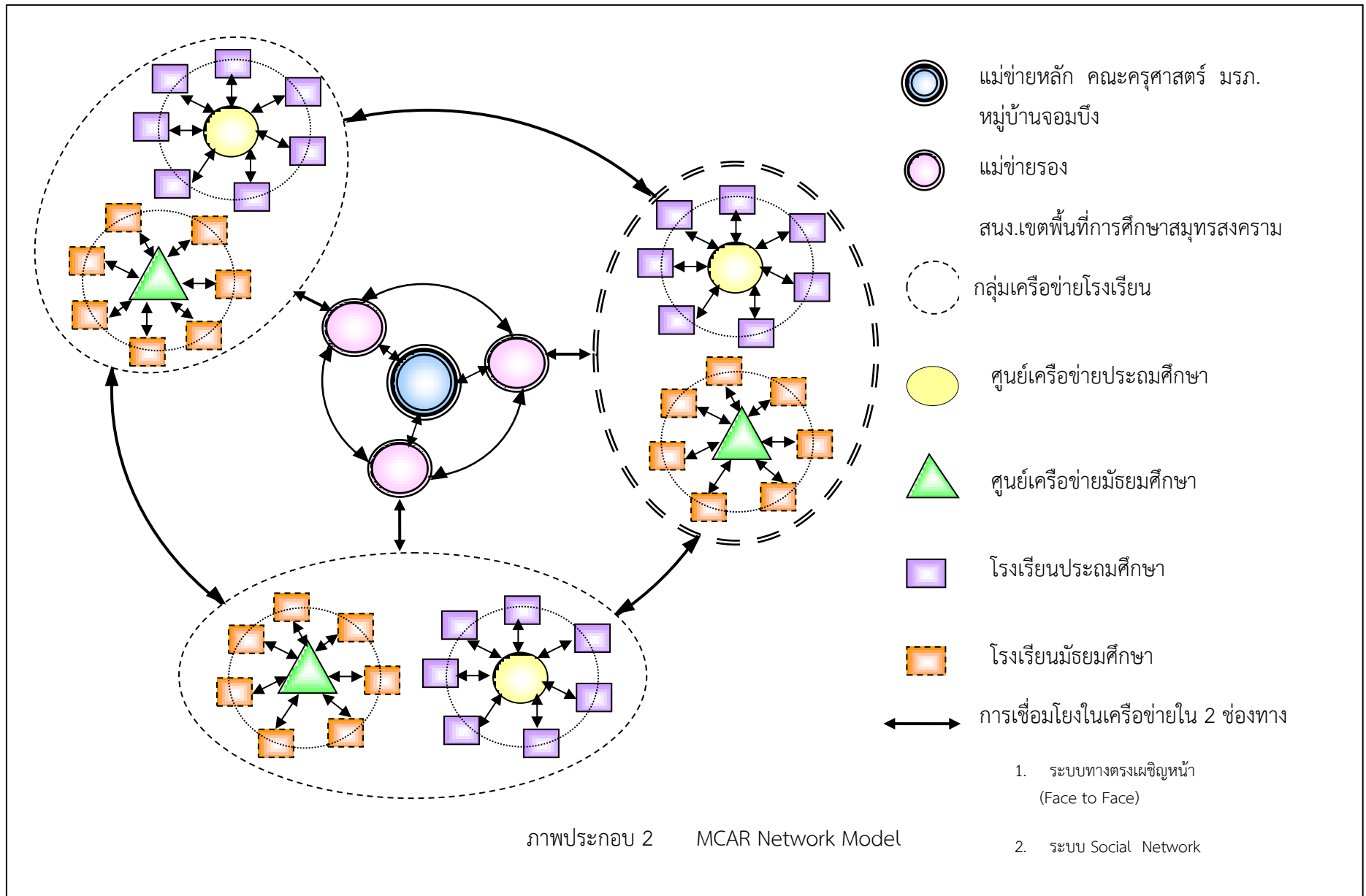

หมายเหตุ การเชื่อมโยงเครือข่ายผ่าน 2 ระบบช่องทาง คือ

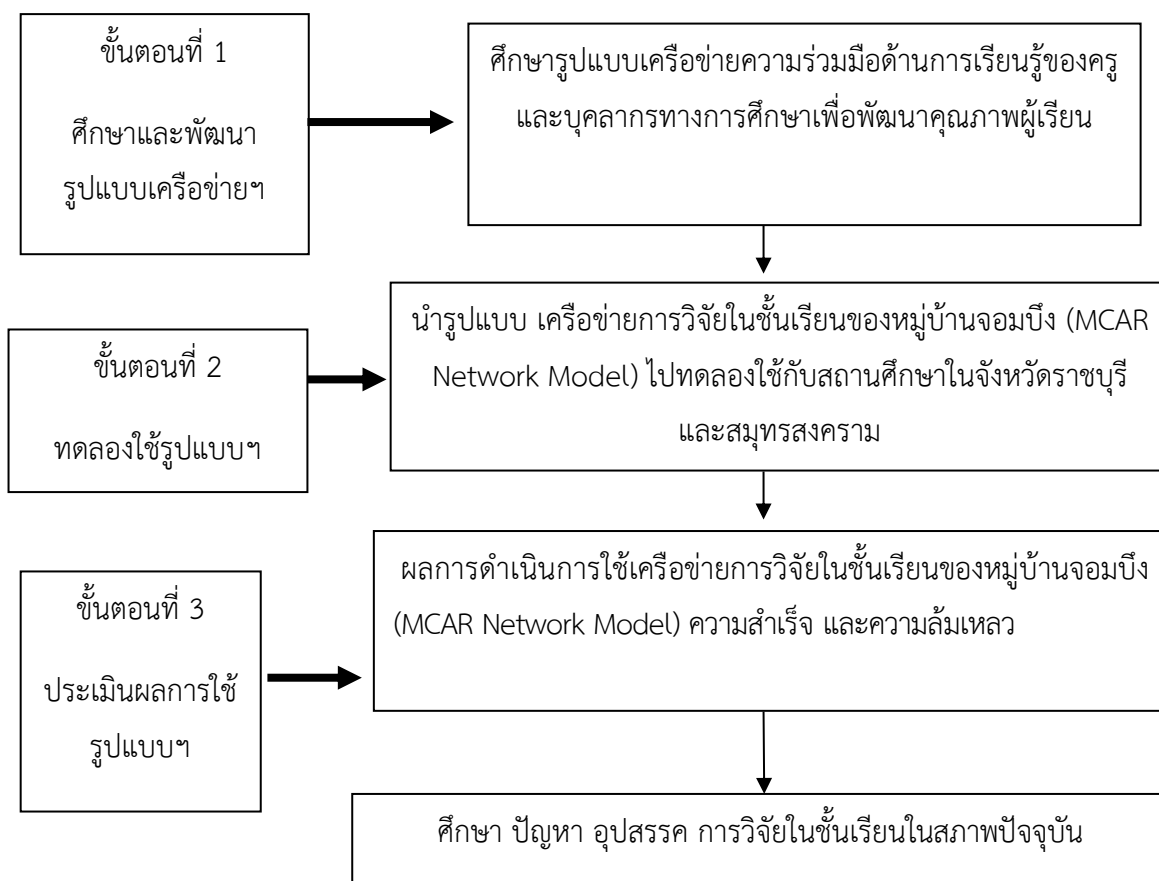
1. ระบบทางตรงเผชิญหน้า (Face to Face)
2. ระบบออนไลน์ (Online) ผ่าน Weblog

ภาพประกอบ 1 รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาใน
จังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม

จากนั้นผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากร
ทางการศึกษาในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม จากรูปแบบเดิม มาเป็นรูปแบบปัจจุบัน ดังภาพ
ต่อไปนี้

กรอบแนวคิดการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ภาพประกอบ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนของหมู่บ้านจอมบึง (MCAR Network Model) ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสงคราม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ผลการใช้รูปแบบ เครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนของหมู่บ้านจอมบึง (MCAR Network Model)
2. ได้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการใช้รูปแบบเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนของหมู่บ้านจอมบึง (MCAR Network Model) และนำไปสู่การพัฒนาต่อไป
3. ทำให้ทราบปัจจัยแห่งความสำเร็จ และความล้มเหลวของการทำวิจัยในชั้นเรียน

นิยามศัพท์

ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามศัพท์ (Definition) ของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันดังนี้

รูปแบบเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง นวัตกรรมรูปแบบเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนของหมู่บ้านจอมบึง (MCAR Network Model) ที่ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากงานวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียน ในจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงคราม (ถาวร เสงี่ยม และคณะ. 2553) ในปี พ.ศ. 2552 – 2553 โดยได้ทดลองใช้อย่างได้ผลสำเร็จมาแล้ว และต้องการขยายผลให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงคราม

สพฐ. หมายถึง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สมศ. หมายถึง สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน)

โอเน็ต หมายถึง O-NET (Ordinary National Educational Test) คือ การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน เป็นการทดสอบเพื่อวัดความรู้และความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประเมินตามมาตรฐานการเรียนรู้ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครอบคลุม 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ

วิจัยในชั้นเรียน หมายถึง วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Classroom Action Research) มุ่งเน้นการแก้ปัญหาผู้เรียน ไม่เคร่งครัดในระเบียบแบบแผนมากนัก ผลการวิจัยสามารถใช้แก้ปัญหาได้ทันทีที่ไม่เน้นการอ้างอิงไปยังประชากร

วิจัย 5 บท หมายถึง การวิจัยเชิงวิชาการ (Academic Research) ที่มีความเคร่งครัดในระเบียบวิธี และแบบแผนการวิจัย

สภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง สภาพ หรือลักษณะที่เป็นอยู่ของการวิจัยในชั้นเรียน และสิ่งที่ขัดขวางไม่ให้นักวิจัยในชั้นเรียนของครูประสบความสำเร็จ